

2076-0006/0

19-5-201

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA
REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
OUVRANT LA PROCEDURE DE
CLASSEMENT COMME MONUMENT
DE LA TOTALITE DE L'IMMEUBLE
SIS RUE PETER BENOIT 2-4 ET
CHAUSSÉE DE WAVRE 519 A
ETTERBEEK.

BESLUIT VAN DE REGERING VAN
HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
GEWEST HOUDENDE OPENING VAN
DE PROCEDURE TOT BESCHERMING
ALS MONUMENT VAN HET GEHEEL
VAN HET GEBOUW GELEGEN PETER
BENOITSTRAAT 2-4 EN
WAVERSESTEENWEG 519 TE
ETTERBEEK.

Le Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale,

De Regering van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest,

Vu la loi spéciale du 12 janvier 1989
relative aux institutions bruxelloises,
notamment l'article 4;

Gelet op de bijzondere wet van 12 januari
1989 met betrekking tot de Brusselse
Instellingen, inzonderheid artikel 4;

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à
la conservation du patrimoine immobilier,
notamment les articles 18 et 23;

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993
inzake het behoud van het onroerend
erfgoed, inzonderheid de artikels 18 en 23;

Sur proposition du Ministre de la Région de
Bruxelles-Capitale ayant les Monuments et
les Sites dans ses attributions;

Op voorstel van de Minister van het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest belast met
Monumenten en Landschappen;

Après en avoir délibéré,

Na beraadslaging,

ARRETE :

BESLUIT :

Article 1er. - Le présent arrêté règle une
matière visée aux articles 3 et 39 de la
Constitution.

Artikel 1. - Door dit besluit wordt een
materie geregeld bedoeld bij de artikels 3
en 39 van de Grondwet.

Article 2. - Conformément aux dispositions de l'article 18 §1er de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, nous autorisons l'ouverture de la procédure de classement comme monument, en raison de sa valeur artistique, précisée dans la notice annexée au présent arrêté, de la totalité de l'immeuble sis rue Peter Benoît 2-4 et chaussée de Wavre 519 à Etterbeek, connu au cadastre d'Etterbeek, 3ème division, section B, 3ème feuille, parcelle 424 H2.

Article 3. - La zone de protection relative à l'immeuble décrit ci-dessus est délimitée sur le plan joint à l'arrêté aux voiries et aux immeubles sis

- Rue Peter Benoît n°s 6 à 22 et 1 à 17;
- Chaussée de Wavre n°s 501 à 515, 521 à 531, 536 à 556 et 558 à 568;
- Rue Fétis n°s 1 à 17 et 2 à 16;

à Etterbeek, et connus au cadastre d'Etterbeek, respectivement, 3ème division, section B, 3ème feuille, parcelles n°s 424 w4, 424 z2, 424 n3, 424 r, 424 c6, 424 c5, 427 r6, 427 p5, 427 c5, 427 m5, 427 r5, 427 g6, 427 y4 - pour la rue Peter Benoît; parcelles n°s 427 v, 427 w, 427 x, 427 h5, 427 h6, 427 p6, 427 r, 424 r3, 424 g2, 424 w4, 422 x2, pour les numéros impairs de la Chaussée de Wavre; et 4ème division, section B, 4ème feuille, parcelles n°s 27 z13, 27 a11, s10, b11, 27 f3, n11, 27 e13, 27 e12, a10, 27 v13, pour les numéros pairs de la Chaussée de Wavre; parcelles n°s 27 y7, 27 t12, 27 e10, b6, c6, d6, e6, s12, 27 x11, 27 l12, m12, n12, r10, a12, k13, x9, s13, pour la rue Fétis.

Artikel 2. - Overeenkomstig de bepalingen van artikel 18 §1 van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed wordt de toelating verleend tot opening van de procedure tot bescherming als monument, omwille van zijn artistieke waarde, zoals nader bepaald in de nota bijgevoegd aan dit besluit, van het geheel van het gebouw gelegen Peter Benoîtstraat 2-4 en Waversesteenweg 519 te Etterbeek, bekend ten kadaster te Etterbeek, 3de afdeling, sectie B, 3de blad, perceel nr 424 H2.

Artikel 3. - De vrijwaringszone van het hierboven beschreven gebouw wordt afgebakend, zoals aangeduid op het plan bijgevoegd aan het besluit, tot wegenis en gebouwen gelegen

- Peter Benoîtstraat nrs 6 tot 22 en 1 tot 17;
- Waversesteenweg nrs 501 tot 515, 521 tot 531, 536 tot 556 en 558 tot 568;
- Fétisstraat nrs 1 tot 17 en 2 tot 16;

te Etterbeek, bekend ten kadaster te Etterbeek, respectievelijk, 3de afdeling, sectie B, 3de blad, percelen nrs 424 w4, 424 z2, 424 n3, 424 r, 424 c6, 424 c5, 427 r6, 427 p5, 427 c5, 427 m5, 427 r5, 427 g6, 427 y4 - voor de Peter Benoîtstraat; percelen nrs 427 v, 427 w, 427 x, 427 h5, 427 h6, 427 p6, 427 r, 424 r3, 424 g2, 424 w4, 422 x2, voor de oneven nrs van de Waversesteenweg; en 4de afdeling, sectie B, 4de blad, percelen nrs 27 z13, 27 a11, s10, b11, 27 f3, n11, 27 e13, 27 e12, a10, 27 v13, voor de even nrs van de Waversesteenweg; percelen nrs 27 y7, 27 t12, 27 e10, b6, c6, d6, e6, s12, 27 x11, 27 l12, m12, n12, r10, a12, k13, x9, s13, voor de Fétisstraat.

Article 4. - Les conditions particulières de conservation sont les suivantes :

lors de travaux de restauration, la restauration des sgraffites ornant les façades et des garde-corps en ferronnerie des balcons doit être prévue.

Bruxelles, le 19/5/94

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Charles PICQUE

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé du Logement, de l'Environnement, de la Conservation de la Nature et de la Politique de l'Eau.

Artikel 4. - De bijzondere behoudsvoorwaarden zijn de volgende :

- tijdens de restauratiewerken moet de restauratie van de straffiti die gevels versieren evenals van de gietijzeren balkons voorzien worden.

Brussel, 19/5/94

De Minister-Voorzitter van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,

De Minister van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Huisvesting, Leefmilieu, Natuurbehoud en Waterbeleid.

Didier GOSUIN.

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

**BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
GEWEST**

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA
REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
OUVRANT LA PROCEDURE DE
CLASSEMENT COMME MONUMENT
DE LA TOTALITE DE L'IMMEUBLE
SIS RUE PETER BENOIT 2-4 ET
CHAUSSEE DE WAVRE 519 A
ETTERBEEK.

BESLUIT VAN DE REGERING VAN
HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
GEWEST HOUDENDE OPENING VAN
DE PROCEDURE TOT BESCHERMING
ALS MONUMENT VAN HET GEHEEL
VAN HET GEBOUW GELEGEN PETER
BENOITSTRAAT 2-4 EN
WAVERSESTEENWEG 519 TE
ETTERBEEK.

**DESCRIPTION SOMMAIRE ET
JUSTIFICATION DE L'INTERET
SELON L'ARTICLE 2, §1er DE
L'ORDONNANCE DU 4 MARS 1993**

**BEKNOPTE BESCHRIJVING EN
MOTIVERING VAN HET BELANG
VOLGENS ARTIKEL 2, 1ste § VAN
DE ORDONNANTIE VAN 4 MAART
1993.**

Vu pour être annexé à l'arrêté du 19/5/94

Gezien om bij het besluit van 19/5/94
gevoegd te worden.

Le Ministre-Président du Gouvernement de
la Région de Bruxelles-Capitale,

De Minister-Voorzitter van de Regering
van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,

Charles PICQUE

Le Ministre du Gouvernement de la
Région de Bruxelles-Capitale, chargé du
Logement, de l'Environnement, de la
Conservation de la Nature et de la
Politique de l'Eau.

De Minister van de Regering van het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
belast met Huisvesting, Leefmilieu,
Natuurbchoud en Waterbeleid.

Didier GOSUIN.

PROPOSITION DE CLASSEMENT

Titre:	monument
Commune:	Etterbeek
Dénomination:	
Adresse:	rue Peter Benoit 2-4/chaussée de Wavre 519
Réf. cadastrale:	3ème division, section B, 3ème feuille, parcelle n° 424 H2

Description sommaire:

Immeuble de rapport formant un angle, de trois niveaux sur rez-de-chaussée commercial, bâti vers 1905 dans un style éclectique Art nouveau et attribué à l'architecte Gustave Strauven.

Soubassement en pierre bleue, façade en briques jaunes et noires sous toiture mansardée.

Chaque façade est marquée d'un oriel se développant sur deux niveaux et supportant un balcon, protégé de garde-corps en fonte issus d'une production en série et communs à plusieurs constructions de Strauven. Ces oriels sont supportés par des consoles métalliques éclatant en façade en un motif floral géométrique.

Panneaux d'allèges à sgraffites polychromes reproduisant un motif floral semblable.

Un pan de mur aveugle situé côté chaussée de Wavre porte un sgraffite monochrome soulignant un cartouche dont le contenu a disparu.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier:

Intérêt historique et artistique:

Gustave Strauven (1878-1919), dessinateur de formation (il travailla chez Horta), est l'auteur d'un grand nombre de créations architecturales Art Nouveau tout à fait originales dans lesquelles il utilisa au maximum ses talents de dessinateur. Ses oeuvres, plus intéressantes les unes que les autres, sont marquées par l'ingéniosité de l'architecte, dans le travail des ferronneries notamment, ingéniosité palliant le manque de moyens financiers des commanditaires. Il fut, en effet, considéré comme architecte "secondaire" par rapport à Horta, ce dernier travaillant pour une clientèle nettement plus aisée, mais la production de Strauven le place toutefois au rang des meilleurs architectes de l'art Nouveau.

Parallèlement, Strauven a développé, dans une partie de son oeuvre, un type d'architecture toujours d'inspiration nettement Art Nouveau, mais qui s'adresse à des propriétaires de plus petite fortune encore, désireux de s'inscrire dans la mouvance des styles "à la mode", mais n'ayant pas les moyens de s'offrir les matériaux malgré tout plus coûteux nécessaires à des créations originales. Il sera donc considéré, dans cette partie de son oeuvre, comme l'architecte

Art Nouveau "des pauvres"; mais son souci d'économie dans les matériaux n'exclut pas la recherche poétique de compositions harmonieuses: le travail coûteux de la pierre de façade est ici remplacé par une recherche dans le jeu de la polychromie des briques. Les créations extravagantes en ferronneries des Square Ambiorix et Boulevard Clovis sont réduites à d'intéressants garde-corps issus d'une production en série.

La technique du sgraffite, que l'on retrouve dans un grand nombre d'oeuvres Art Nouveau, est ici utilisée pour décorer les panneaux d'allèges, ponctuant la façade d'intéressantes compositions linéaires polychromées qui utilisent trois ou quatre schémas de composition de base.

Ces différents éléments se conjuguent pour nous offrir une oeuvre harmonieuse et tout à fait représentative de cette partie de l'oeuvre de l'architecte.

L'immeuble d'angle considéré marque l'un des carrefours de la Chaussée de Wavre (ancienne chaussée de Tervuren dont le tracé remonte à 1627), sur un tronçon compris entre la Chasse Royale et la Place Jourdan qui fut élargi en 1897. Cet élargissement eut pour conséquence la construction ou la reconstruction de certains bâtiments, dont celui-ci, et ce dans un style homogène inspiré par l'Art Nouveau, comme en témoignent les bâtiments jouxtant l'immeuble d'angle du côté de la Chaussée de Wavre et dans la rue Peter-Benoit.

La position du bâtiment de Strauven à l'angle des deux rues le place en point de mire d'une longue perspective dans la chaussée de Wavre mettant en évidence le traitement asymétrique original des façades.

Les éléments artistiques et historiques ainsi que le contexte urbanistique décrits ci-dessus constituent autant de motivations au classement de l'immeuble.

VOORSTEL TOT BESCHERMING

Titel : Monument
Gemeente : Etterbeek
Naam :
Adres : Peter Benoîtstraat 2-4/Waversesteenweg 519
Kadastrale gegevens : 3de divisie, sectie B, 3de blad, perceel n° 424 II2

BEKNOPTE BESCHRIJVING :

Huurpand dat een hoek vormt bestaande uit drie bouwlagen op een commerciële gelijkvloers, rond 1905 in eclectische Art Nouveau-stijl en aan architect Gustave Strauven toegeschreven.

Grondmuur in blauwe natuursteen, gevel in gele en zwarte bakstenen onder mansardedak.

Elke gevel is uitgerust met een erker die zich op twee bouwlagen optrekt en voorzien is van een balkon met gietijzeren balustraden. Deze balustraden stammen uit een seriefabricage en komen terug in verschillende constructies van Strauven. Deze erkers zijn ondersteund door metalen consoles die op de gevel in een geometrisch bloemmotief uiteenvallen.

Steunmuren zijn gehouwen met polychrome sgraffito die een soortgelijk bloemmotief weergeeft.

Een blind muurvak aan de kant van de Waversesteenweg is voorzien van een monochrome sgraffito die een ornament, waarvan de inhoud verdwenen is, benadrukt.

Belang van het monument volgens artikel 2, 1°, bepaald in de Ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerend erfgoed :

Historische en artistieke waarde :

Gustave Strauven (1878-1919), tekenaar van opleiding (hij werkte bij Horta) is de auteur van een groot aantal zeer originele Art Nouveau architecturale ontwerpen waarin hij zijn tekenaarstalenten tot het uiterste aan bod liet komen. Zijn werken, het ene al boeiender dan het andere, worden gekenmerkt door de spitsvondigheid van de architect, ondermeer in het smeedijzeren gedeelte; waarbij zijn spitsvondigheid vaak het geldgebrek van zijn opdrachtgevers wist te omzeilen.

Hij werd dan ook beschouwd als een "tweederangs"architect in vergelijking met Horta, aangezien deze laatste vaak werkte voor een zeer gegoede cliëntèle, maar Strauven's productie maakt van hem een van de beste Art Nouveau architecten.

Evenwijdig daarmee ontwikkelde, in een deel van zijn oeuvre, een architectuurtype dat altijd aanleunt bij de Art Nouveau, maar dat gericht is op de eigenaars met nog minder middelen en die toch wensen deel te nemen aan de nieuwe trends die naar de mode zijn, maar die evenwel niet over de geldelijke middelen beschikken om de zich toch duurder materialen noodzakelijk voor oorspronkelijke ontwerpen, aan te schaffen. Hij zal dus beschouwd worden, althans voor dit deel van zijn oeuvre als Art Nouveau-architect van "de armen". Maar zijn bekommernis om zuinigheid wat de materialen betreft sluit het poëtisch zoeken naar harmonieuze samenstellingen niet uit : de dure bewerking van de gevelsteen zal vervangen worden door verfijnde kleuren en een verfijnde schikking van de bakstenen. De extravagante smeedijzeren ontwerpen van de Ambiorixsquare en de Clovislaan worden herleid tot interessante borstweringen die als serieprodukt ontstaan.

De sgraffitotechniek die men in het merendeel van de Art-Nouveauperken terugvindt wordt hier gebruikt om steunwanden te versieren, waardoor de gevel opvallende polychrome lijncomposities vertoont, waarbij drie of vier basisschema's voor de samenstelling gebruikt worden.

Deze verschillen, de elementen worden samen gebruikt en geven s
harmonieus oeuvre dat erg representatief is voor dit deel van het werk van
architect.

Het gebouw dat de hoek kenmerkt een van de kruispunten van de Waverssesteenweg
(voormalige Tervurense steenweg waarvan de aanleg teruggaat tot 1627), op het
deel gelegen tussen de Koninklijke Jacht en het Jourdanplein dat in 1897 werd
verbreed. Deze verbreding had tot gevolg dat de bouw of de heropbouw van
bepaalde gebouwen waaronder dit, en dat in een homogene volgens Art Nouveau
geïnspireerde stijl, zoals de gebouwen gelegen naast het hoekgebouw aan de
kant van Waverse steenweg en de Peter-Benoitstraat getuigen.

De ligging van het Strauvengebouw op de hoek van deze twee straten maken er
het mikpunt van een verrekend perspectief in de Waverse steenweg waarbij de
originele, asymmetrische behandeling van de gevels in het oog springt.

De artistieke en historische elementen evenals de stedenbouwkundige context
beschreven hierboven zijn evenveel motiveringen voor de bescherming van dit
gebouw.

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

**BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
GEWEST**

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA
REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
OUVRANT LA PROCEDURE DE
CLASSEMENT COMME MONUMENT
DE LA TOTALITE DE L'IMMEUBLE
SIS RUE PETER BENOIT 2-4 ET
CHAUSSÉE DE WAVRE 519 A
ETTERBEEK.

BESLUIT VAN DE REGERING VAN
HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
GEWEST HOUDENDE OPENING VAN
DE PROCEDURE TOT BESCHERMING
ALS MONUMENT VAN HET GEHEEL
VAN HET GEBOUW GELEGEN PETER
BENOITSTRAAT 2-4 EN
WAVERSESTEENWEG 519 TE
ETTERBEEK.

**DELIMITATION DE LA ZONE
DE PROTECTION**

**AFBAKENING VAN DE
VRIJWARINGSZONE**

Vu pour être annexé à l'arrêté du 19/5/94

Gezien om bij het besluit van 19/5/94
gevoegd te worden.

Le Ministre-Président du Gouvernement de
la Région de Bruxelles-Capitale,

De Minister-Voorzitter van de Regering
van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,

Charles PICQUE

Le Ministre du Gouvernement de la
Région de Bruxelles-Capitale, chargé du
Logement, de l'Environnement, de la
Conservation de la Nature et de la
Politique de l'Eau.

De Minister van de Regering van het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
belast met Huisvesting, Leefmilieu,
Natuurbehoud en Waterbeleid.

Didier GOSUIN.

